

Προτού καεί η Σμύρνη

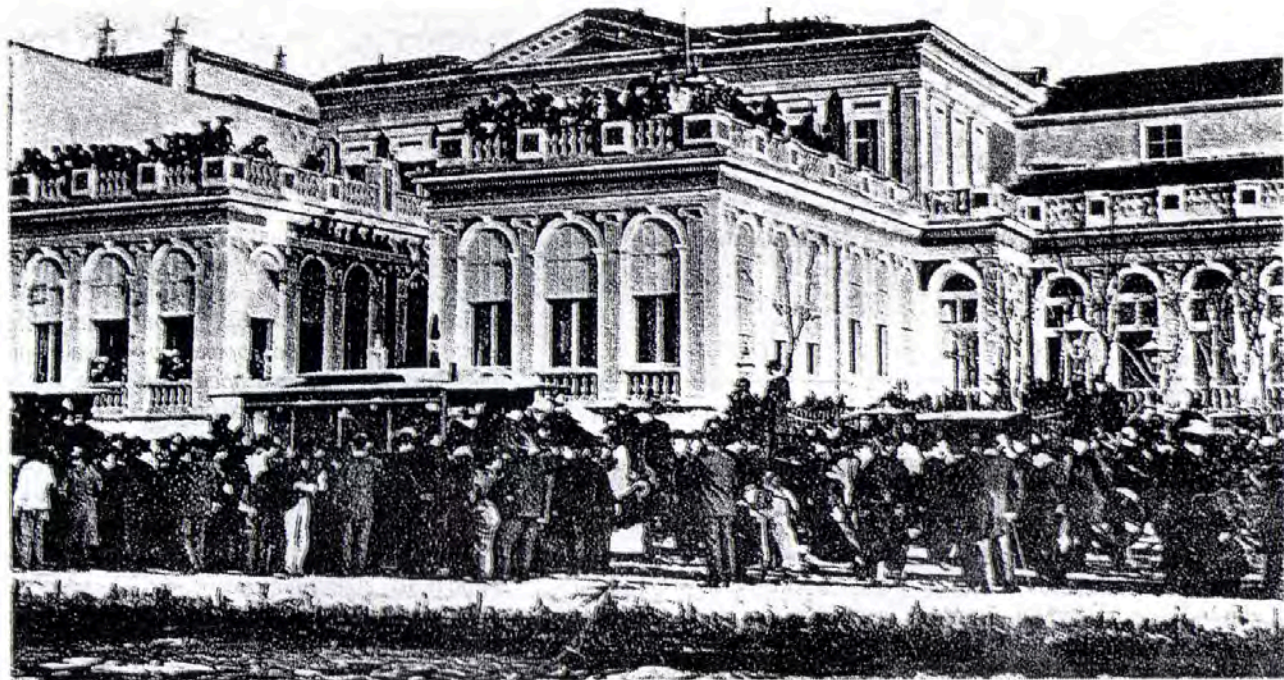
Οι μουσικές δραστηριότητες στο κέντρο του μικρασιατικού Ελληνισμού τις δύο πρώτες δεκαετίες του 20ού αιώνα

Αριστομένης Καλυβιώτης

Σμύρνη - Η μουσική ζωή 1900-1922. Η διασκέδαση, τα μουσικά καταστήματα, οι ηχογραφήσεις δίσκων

Music Corner & Τίνελλα, Αθήνα 2002, σελ. 202 και δίσκος ακτίνας, τιμή 22,00 ευρώ

Του ΓΙΩΡΓΟΥ Β. ΜΟΝΕΜΒΑΣΙΤΗ

Το Σπόρтин Κλαμπ στην προκουαία της Σμύρνης, τόπος συγκέντρωσης της κοσμικής κοινωνίας

Οι βλαβερές συνέπειες των παντός είδους επιπτώσεων, που έχουν συνήθως τη μορφή είτε της υπερβολής είτε του αλόγιστου κα-

ταναλωτισμού, αντισταθμίζονται συχνά από τις ωφέλιμες, που προτείνονται ως αποτέλεσμα αφοσιωμένης και δημιουργικής ενασχόλησης με το

θέμα ή τις συνιστώσες του. Ετσι το βιβλίο *Σμύρνη - Η μουσική ζωή 1900-1922* μπορεί κάλλιστα να εκληφθεί ως ωφέλιμη συνέχεια της 80ής επιετεί-

ου της μικρασιατικής τραγωδίας. Ο συγγραφέας του, Αριστομένης Καλυβιώτης, πολιτικός μηχανικός ο οποίος διαμένει στην Καρδίτσα, ρέκτης ερευνητής, συλλέκτης και μελετητής του μουσικού ελληνικού μικρασιατικού πολιτισμού, παραθέτει σε αυτό καρπούς πολύχρονης έρευνας και μελέτης που εκτείνονται σε όλες σχεδόν τις εκφράσεις και εκφάνσεις του θέματος στο οποίο έχει επικεντρωθεί η προσοχή του. Το έργο το οποίο προσφέρει αποτελεί συνεπές και υπεύθυνο δείγμα τόσο επεξεργασίας και αξιοποίησης των από τον ίδιο συγκεντρωμένων πληροφοριών και στοιχείων όσο και αγαστής συνεργασίας με αλ-

βιώσει την αλήθεια δεν διαστάζει να εκθέσει τις υποθέσεις του, με διάφορες πιθανές εκδοχές, προτείνοντας μάλιστα την, κατ' αυτόν, επικρατέστερη. Στα πέντε μέρη-κεφάλαια του συγγράμματός του ο συγγραφέας προσεγγίζει κατά σειρά τα ακόλουθα θέματα: Η μουσική ζωή στη Σμύρνη, στις αρχές του 20ού αιώνα· τα καταστήματα πώλησης μουσικών οργάνων και δίσκων γραμμοφώνου· ηχογραφήσεις σημαντικού ενδιαφέροντος την περίοδο 1900-1922· συντελεστές της μουσικής κίνησης στη Σμύρνη που δεν συμμετείχαν σε ηχογραφήσεις πρωταγωνιστές της σμυρναϊκής μουσικής ζωής μετά το 1922. Σε παράρτημα πα-

μουσική με τα λαϊκά ερείσματα. Δεν αδιαφορεί όμως για τις άλλες εκφράσεις της. Ο συγκεκριμένος προσανατολισμός του, πάντως, εμπόδιζε την εμφάνιση κάποιων πληροφοριών οι οποίες άξιζε να συμπληρώσουν τα λιγοστά σχετιζόμενα με τη λόγια μουσική που περιλαμβάνει στην πραγματικότητα του: αναφέρεται, π.χ., ο *Υποψήφιος βουλευτής*, χωρίς όνομα συνθέτη (Σπιριδών Ξύνδας) και χωρίς να μνημονεύεται ότι πρόκειται για την πρώτη ελληνική όπερα (1867) στην ιστορία της μουσικής. Αναφέρεται ο Γιάννης Αγγελόπουλος χωρίς να προσδιορίζονται η φωνή (βαρύτονος) και η σπουδαιότητά του. Δεν αναφέρεται όμως κα-

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑΤΑ

μυστηρίου και περιπέτειας

Έτος 1914. Οι άνεμοι του πολέμου που σαρώνουν την Ευρώπη, απειλούν και το Κάιρο. Η αρχαιολόγος Αμελία Πίμποντι βρίσκεται στην Αίγυπτο για να εγκαταστήσει την νέα ανασκαφική σεζόν. Η αρχαιολογική της σκαπάνη, θα φέρει στο φως ένα γλυπτό απaráμιλλης ομορφιάς, που όμως βρίσκεται σε λάθος μέρος!

Τα μυστήρια
του Κάιρου

Elizabeth Peters

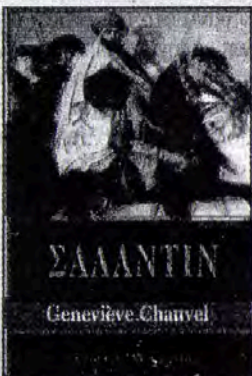
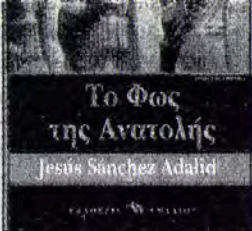

Η περιπετειώδης αναζήτηση
ενός Ρωμαίου στρατιώτη
του νοήματος της ζωής,
στα φιλοσοφικά μονοπάτια
της ανατολής.

Ένα συναρπαστικό
μυθιστόρημα που
κυριαρχούν ο ιπποτισμός,
ο έρωτας, ο θρησκευτικός
πυρετός και οι ραδιουργίες.

Η ιστορία του θρυλικού Σαλαντίν, του μεγάλου ήρωα
των Αράβων που έγινε ο φόβος και ο τρόμος των
Φράγκων εισβολέων. Θα αναχαίτισει τους
Σταυροφόρους, θα ελευθερώσει τα Υπερπόντια Κράτη
και θα μπει θριαμβευτής στην Ιερουσαλήμ.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΝΑΛΙΟΣ

Τηλ.: 210 2531614 • Fax: 210 2584854

Μανίνα Ζουμπουλάκη Η ΣΚΟΝΗ ΤΗΣ ΗΜΕΡΑΣ

Μια μυθιστορία που ξεκινάει το 1922 στην
Αδριανούπολη, διακλαδώνεται σε άλλες, παράλληλες
ιστορίες και τελειώνει –ίσως– σε μια παραλία
της Μακεδονίας το 2002. Εκτυλίσσεται μέσα
στο λεγόμενο «ιστορικό πλαίσιο», όπως και η ζωή,
με τις χαρές, τις λύπες και τα αναπάντεχα
της κάθε ημέρας, ώσπου να γίνει σκόνη.

Κυκλοφορεί από τις εκδόσεις ΙΣΤΟΣ

δοσοδο... συνδομο...
του. Όπως αναφέρει σε προ-
λογικό σημείωμά του, η πλη-
ρότητα του έργου του θα ήταν
μικρότερη χωρίς την πολύμορ-
φη αρωγή του ολλανδου φίλου
του, ερευνητή και συλλέκτη
μουσικών αγαθών επίσης, Χού-
γκο Στρέμπιαουμ.

Δραστήριος αιμοδότης

Το πόνημα είναι πρωτότυπο και
γι' αυτό πολύ σημαντικό αφού
είναι γνωστό, και παραδεκτό,
ότι ο λαϊκός μουσικός πολιτι-
σμός της Σμύρνης υπήρξε μι-
μοδότης της λαϊκής μουσικής
έκφρασης, η οποία αναπτύ-
χθηκε στη μητροπολιτική Ελ-
λάδα μετά τη Μικρασιατική Κα-
ταστροφή· η έκφραση αυτή,
ευρύτερα γνωστή με την ονο-
μασία «Ρεμπέτικο τραγούδι»,
απετέλεσε τη μήτρα του νεότε-
ρου αστικού ελληνικού τρα-
γουδιού. Η κορύφωση της αν-
θοφορίας του μικρασιατικού
τραγουδιού παρατηρείται την
περίοδο 1900-1922 και σε αυ-
τήν εστιάζει τον μόχθο του ο
Αριστομένης Καλυβιώτης. Με-
θοδικός, συγκέντρωσε πλήθος
από γραπτές μαρτυρίες για την
εποχή και τον τόπο, τις μελέ-
τησε προσεκτικά και τις αξιο-
ποίησε επ' ωφελεία του έργου
του, όπως φαίνεται από τα απο-
σπάσματα τα οποία έχει εντά-
ξει και τις παραπομπές-υπο-
σημειώσεις του. Φρόνισε όμως
να εντοπίσει και να τεκμηριώ-
σει καλώς και τις πληροφορίες
που υποκρύπτονται στα προ-
σωπικά του κείμενα-ευρήμα-
τα. Οπου δεν δύναται να βε-

ρυσισαίει χαρακιστικές επι-
κέτες δίσκων καθώς και κατα-
λόγους ηχογραφήματων κατά
εταιρεία και χρονιά. Το πλέον
εκτεταμένο μέρος του βιβλίου
είναι το τρίτο, «Ηχογραφήσεις
ομυρναϊκού ενδιαφέροντος»,
στο οποίο παρατίθενται πλού-
σια στοιχεία για τις δισκογρα-
φικές εταιρείες, τους καλλιτέ-
χνες, τα τραγούδια, τις μεθό-
δους των ηχογραφήσεων αλ-
λά και για την εμπορία των ηχο-
γραφήματων.

Χωρίς να διεκδικεί φιλολο-
γικές δάφνες, ο Αριστομένης
Καλυβιώτης χρησιμοποιεί λό-
γο ακριβή, σαφή και περιεκτι-
κό. Τα εξαιρετικά εύστοχα κεί-
μενά του είναι απαλλαγμένα
από τον καιροφυλακτούντα συ-
χνά σε τέτοιες περιπτώσεις συ-
ναισθηματισμό και αποφεύ-
γουν τις συνδιαλλαγές με τη νο-
σταλία. Ομολογεί, στον επί-
λογο, με ειλικρίνεια τις ελλεί-
ψεις του πονήματός του και τις
απαριθμεί προτείνοντας μάλι-
στα αδρά και τρόπους έρευνας
για τη συμπλήρωση του εγχει-
ρήματος. Το μελέτημά του εί-
ναι, ωστόσο, έτσι κι αλλιώς,
χρήσιμο ως και πολύτιμο. Δι-
δάσκει πολλά· από το ότι τα
γραμμόφωνα τα ονόμαζαν τό-
τε «ομιλούσες μηχανές» ως το
ότι κατά την περίοδο 1900-
1922 ηχογραφήθηκαν στη
Σμύρνη και στην Κωνσταντι-
νούπολη πολύ περισσότερα ελ-
ληνικά τραγούδια απ' όσα στην
Αθήνα, αλλά και ότι ανθούσε
(και) την εποχή εκείνη στην ευ-
ρύτερη περιοχή η... δισκοπει-
ρατεία.

Η πρώτη ελληνική όπερα

Είναι φανερό ότι ο συγγραφέ-
ας αγωνιά περισσότερο για τη

θολού ο Ι Γιάννης Κωνσταντι-
νης (ο «Ιανός» της ελληνικής
μουσικής, γνωστός και ως Κώ-
στας Γιαννίδης), μολονότι στη
Σμύρνη γεννήθηκε (1903), εκεί
σπούδασε μουσική και έζησε
ως το 1922, ενώ μνημονεύεται,
έστω συνοπτικά, ο λιγότερο
Σμυρνιός Μανώλης Καλομοί-
ρης.

Πέραν αυτών, η έκδοση,
εμπλουτισμένη με περισσότε-
ρες από 100 σπάνιες φωτο-
γραφίες και μαρτυρίες της επο-
χής, είναι υποδειγματική. Λιτός
μα επαίεται καλαίσθητος ο σχε-
διασμός της, σε πολιτοτικό σύ-
στημα τα κείμενά της, οφείλει
πολλά και στον επιμελητή της
Νίκο Διονυσόπουλο (επιστη-
μονική και πραγματολογική επι-
μέλεια των κειμένων αλλά και
συνολική σχεδίαση). Ο επιμε-
λητής φρόντισε και για την ηχη-
τική βελτίωση των 18 ηχογρα-
φήματων με τα οποία δομείται
ο γενναίοδωρος δίσκος ακτί-
νας (CD) που τη συνοδεύει και
τη συμπληρώνει. Σπουδαία
αναπροσωπεντικά ηχογραφή-
ματα της περιόδου 1906-1912,
προερχόμενα, εικάζουμε, από
το προσωπικό αρχείο του συγ-
γραφέα, ευρείας αισθητικής –
από σμυρναϊκούς αμανέδες
και σπουδαίους ερμηνευτές,
από τον περίφημο ήχο που εί-
χαν οι φημισμένες Εστουδια-
νίνες, ως τον Γέρο Δήμο, από
την όπερα του Παύλου Καρρέρ
Μάρκος Μπίστοαρης –, ανέκ-
δοτα στην πλειονότητά τους,
τεκμηριώνουν πολλά από τα
εκαθέμενα στην έκδοση και της
προσδίδουν πρόσθετη αξία, χω-
ρίς μάλιστα ιδιαίτερη οικονο-
μική επιβάρυνση. Συνδυάζεται
έτσι κατ' ευχήν «το τερπνόν με-
τά του ωφελίμου».

Ο κ. Γιώργος Μονεμβασιτς
είναι κριτικός μουσικής.